

Η φυσική αναγέννηση των δασών του Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας μετά από τις πυρκαγιές των τελευταίων 82 ετών (1913 έως και το 1998)

Γ. Αμοργιανιώτης

Δασαρχείο Πάρνηθας

T.K. 136 71 Αχαρνές

Τηλ. 210 2434061

Εισαγωγή

Φωτιά είναι ένας από τους οικολογικούς παράγοντες που έχουν παίξει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της μεσογειακής βλάστησης και στη διαμόρφωση του μεσογειακού τοπίου. Ο σημαντικός αυτός ρόλος, έχει εξελιχθεί σε καταστρεπτικό, πολλές φορές εξαιτίας της μεγάλης συχνότητας εμφάνισής της στα μεσογειακά οικοσυστήματα και του συνδυασμού της με την ανεξέλεγκτη βουσκή, τις έντονες εκχερσώσεις και τις έντονες ανθρώπινες δραστηριότητες (Navch Z., 1991).

Τις τελευταίες δεκαετίες, έχει επικρατήσει η άποψη, ότι η φωτιά δρα ως μία επιλεκτική δύναμη που επηρεάζει σημαντικά τη χλωριδική σύνθεση των μεσογειακών οικοσυστημάτων, με την επικράτηση ειδών που έχουν αναπτύξει προσαρμοστικές στρατηγικές απέναντι σε αυτόν τον παράγοντα (Le Houerou, 1981; Navch Z., 1991). Οι περισσότερες πυρκαγιές είναι ανθωπογενούς προελεύσεως, με μεγάλη συχνότητα εμφάνισης, όπου συχνά το χρονικό διάστημα μεταξύ δύο διαδοχικών περιστατικών που πλήττουν μία ορισμένη περιοχή είναι μικρότερο από αυτό που χρειάζονται τα είδη για να αναπαραχθούν, ώστε να είναι δυνατή η αναγέννησή τους μετά την φωτιά. Τα παραπάνω σε συνδυασμό με το ότι μετά τη φωτιά πολλές φορές ακολουθούν έντονη βόσκηση και εκχερσώσεις έχει

ως αποτέλεσμα, η φωτιά να οδηγεί στην καταστροφή και υποβάθμιση αυτών των οικοσυστημάτων.

Τα οικοσυστήματα που πλήττονται περισσότερο από τις πυρκαϊές είναι τα δάση χαλεπίου πεύκης και των αιφυλλών σκληρόφυλλων. Η υψηλή ευπάθεια αυτών των οικοσυστημάτων στη φωτιά και η συχνή εμφάνιση μεγάλων πυρκαγιών σε αυτά, οφείλονται:

Α. Στις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στη ζώνη βλάστησης, στην οποία αυτά αναπτύσσονται, με κύρια χαρακτηριστικά την ξηρή καλοκαιρινή περίοδο μεγάλης διάρκειας, τις υψηλές μέσες ημερήσιες θερμοκρασίες, το χαμηλό ύψος βροχοπτώσεων και τους ισχυρούς ανέμους (Le Houerou, 1981; Trabaud, 1987; Velez, 1986; 1990) και

Β. Στην ευφλεκτότητα της βλάστησης, που οφείλεται στην υψηλή περιεκτικότητά της σε εκχυλίματα (ρετσίνι, έλαια), στη χαμηλή περιεκτικότητά της σε υγρασία κατά την καλοκαιρινή περίοδο, στη συνέχειά της και στη μεγάλη πυκνότητά της (Philpot 1977).

Τα είδη αυτά, που είναι πυρόφυτα, έχουν αναπτύξει χαρακτηριστικά προσαρμογής, μέσω των οποίων ξεπερνούν ή αποφεύγουν τις καταστρεπτικές συνέπειες των πυρκαγιών και ανάλογα με τις προσαρμοστικές στρατηγικές που διαθέτουν, αυτά διακρίνονται σε:

- i) Υποχρεωτικώς αναβλασπώνοντα είδη, στα οποία η αναβλάστησή τους διεγείρεται μετά τη φωτιά, όπως το πουρνάρι (*Quercus coccifera*)
- ii) Δυνητικώς αναβλασπώνοντα είδη, των οποίων η αναβλάστηση και η φυτρωτικότητα των σπερμάτων τους διεγείρεται μετά τη φωτιά, όπως ορισμένα πολυετή ποώδη φυτά και
- iii) Υποχρεωτικώς αναγεννώμενα με σπέρματα είδη, των οποίων η φυτρωτικότητα των σπερμάτων διεγείρεται μετά τη φωτιά, όπως η χαλέπιος πεύκη (*Pinus halepensis*) (Keely, 1986; Navch, 1975; 1991)

Ειδικότερα, για την περιοχή του όρους Πάρνηθα, η εμφάνιση μιας ξηρής θερινής περιόδου που κυμαίνεται από 5-7 μήνες, με υψηλές μέσες μηνιαίες θερμοκρασίες, που φθάνουν ή και ξεπερνούν τους 30°C στα χαμηλότερα υψόμετρα, με χαμηλό ύψος βροχοπτώσεων και ισχυρούς ανέμους (μελέτσια), που τον Αύγουστο φθάνουν σε ένταση τα 6-8 μποφόρ, δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για την έναρξη και την ταχύτατη εξέλιξη πυρκαγιών. Αυτές οι κλιματολογικές συνθήκες, σε συνδυασμό με την επικρατούσα εύφλεκτη βλάστηση, την έντονη ανθρώπινη δραστηριότητα, το σταμάτημα κάποιων δραστηριοτήτων στην περιοχή όπως η ανθρακοποιία και η ασβεστοποιία και στον περιορισμό άλλων όπως η ρητίνευση και η έντονη βοσκή, μέσω των οποίων αφαιρούνταν μεγάλα ποσά καύσιμης ύλης από τα δάση, έχουν ως συνέπεια την αύξηση του αριθμού των εκρηγνυόμενων πυρκαγιών και των καιγόμενων κάθε φορά εκτάσεων. Η αύξη-

ση αυτή συνδέεται στενά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς και την πίεση για οικιστική ανάπτυξη.

Σχετικά με τη βλάστηση που αναπτύσσεται στην Πάρνηθα, πρέπει να αναφερθεί, ότι οι χαμηλότερες περιοχές του βουνού κάτω από 1.000μ για τις νότιες και τα 500μ για τις βόρειες εκθέσεις σκεπάζονται από δάσος χαλεπίου πεύκης και θάμνους της Μεσογειακής βλάστησης, όπως το πουρνάρι, το φιλλύκι, η κουμαριά, η αγριελιά, η κοκορεβυθιά, το χρυσόξυλο και μεμονωμένα άτομα βελανιδιάς στα χαμηλότερα σημεία. Πάνω από τα 800μ. συναντάμε το μοναδικό στην Αττική δάσος κεφαλληνιακής ελάτης, που σχηματίζει πυκνές συστάδες και ανήκει στον πυρήνα του Εθνικού Δρυμού κατά το μεγαλύτερο μέρος του.

Ο κίνδυνος πυρκαγιάς είναι εντονότερος στα χαμηλά υψόμετρα όπου κυριαρχεί η χαλέπιος πεύκη και τα αείφυλλα σκληρόφυλλα, ενώ υψηλότερα, όπου επικρατεί η ελάτη ο κίνδυνος περιορίζεται αισθητά. Αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι η ελάτη εμφανίζεται πάνω από τα 800 μ. όπου η διάρκεια της ξηρής θερινής περιόδου και ο αριθμός των βιολογικά ξηρών ημερών είναι μικρότερα, η μέση θερμοκρασία του αέρα είναι περίπου 6°C χαμηλότερη στις κορυφογραμμές της Πάρνηθας απ' ότι στους πρόποδες, οι ανθρώπινες δραστηριότητες και η πίεση για οικιστική ανάπτυξη μηδενική.

Στα πλαίσια μελέτης του φαινομένου των δασικών πυρκαγιών στην Πάρνηθα έγινε καταγραφή των πυρκαγιών που εξερράγησαν στην Πάρνηθα, το χρονικό διάστημα 1913 – 1996. Τα στοιχεία αυτά προέκυψαν από εξονυχιστική έρευνα στα αρχεία του Δασαρχείου και στις παλιές διαχειριστικές εκθέσεις. Η συστηματική καταγραφή των πυρκαγιών στα βιβλία του Δασαρχείου (ώρα, θέση, καείσα έκταση, καταστραφείσα βλάστηση και αιτία) άρχισε από το 1959 και συνεχίζεται ανελλιπώς μέχρι σήμερα. Για το προηγούμενο διάστημα έχουν καταγραφεί οι μεγάλες μόνο φωτιές.

Πυρκαγιές στην Πάρνηθα

Η πρώτη γραπτή πληροφορία για πυρκαγιά στην Πάρνηθα, η οποία έχει μόνο ιστορική αξία, προέρχεται από τον Άγγλο στρατιωτικό και τοπογράφο W. Leake που το 1806 ανέβηκε στην Πάρνηθα και ανέφερε ότι μέρος του ελατοδάσους είχε καεί την προηγούμενη χρονιά και οι κορμοί στέκονταν ακόμα όρθιοι.

Από το 1913 έως το 1998 σημειώθηκαν 393 πυρκαγιές στην υπό μελέτη περιοχή της Πάρνηθας και κάηκαν συνολικά 243.581 στρ. δασών και δασικών εκτάσεων, σε συνολική έκταση της περιοχής 230.000 στρ. περίπου. Αν εξαιρεθεί το ελατοδάσος (25.000 στρ.) στο οποίο οι πυρκαγιές ήταν ελάχιστες και η καείσα συνολικά έκταση σχετικά μικρή, ολόκληρη η υπόλοιπη περιοχή κάηκε από μία ως και 6 φορές. Συγκεκριμένα: 1.058,335 στρ. κάηκαν έξι (6) φορές, 2100 στρ.

κάρηκαν πέντε (5) φορές, 6.144,083 στρ. κάρηκαν τέσσερις (4) φορές, 8.060,496 στρ. κάρηκαν τρεις (3) φορές, 40.620,029 στρ. κάρηκαν δύο (2) φορές και 99.093,517 στρ. μία (1) φορά. Οι πολλαπλά καμμένες εκτάσεις εντοπίζονται στο Τατόι και τη Βαρυμπόμπη, που το ιδιοκτησιακό πρόβλημα είναι έντονο.

Για να σχηματίσουμε μία ολοκληρωμένη εικόνα της αποκατάστασης της βλάστησης των καμένων εκτάσεων στον Εθνικό Δρυμό Πάρνηθας θα παρουσιάσουμε την αποκατάσταση αυτή σε δώδεκα (12) διαφορετικές εκτάσεις, με διάφορα είδη κυρίαρχης βλάστησης, που κάρηκαν από μία (1) έως πέντε (5) φορές και συγκεκριμένα:

1. Θέση Γκούρα Πάρνηθας

Γενικά χαρακτηριστικά

- Ζώνη ελάτης
- Υψόμετρο: 1100μ
- Πέτρωμα: ασβεστόλιθος και φλύσχης κατά θέσεις
- Έδαφος: αβαθές
- Καταστράφηκε από πυρκαγιά το 1916
- Σημερινή μορφή

Βόρεια έκθεση: Πλήρης αναγέννηση στο στάδιο της πυκνοφυτείας και λεπτών κορμιδίων και κατά θέσεις κορμών 18-30 cm. Πλήρης κάλυψη του εδάφους.

Νότιες και Ανατολικές εκθέσεις: Αραιά βλάστηση από *Juniperus oxycedrus*, από 1- 3μ, καλύπτουσα το 30% του εδάφους κατά μέσο όρο.

- Ανθρωπογενής επίδραση: Απαγόρευση βοσκής από το 1961, καμία άλλη επέμβαση.

2. Θέση Πόρτα Σαλωνίκης

Γενικά χαρακτηριστικά

- Ζώνη ελάτης
- Υψόμετρο: 1000μ
- Πέτρωμα: ασβεστόλιθος
- Έδαφος: αβαθές
- Έκθεση: Ν, ΝΑ, Δ και Α
- Καταστράφηκε από πυρκαγιά το 1944
- Σημερινή μορφή βλάστησης: Κυριαρχεί το *Juniperus oxycedrus*, ύψους 0,5 - 3μ, καλύπτοντας το 70-80% περίπου της επιφάνειας, με εμφάνιση σπο-

ραδική κατ' άτομο ή καθ' ομάδες της κεφαλληνιακής ελάτης με την ανάπτυξη της οποίας εξαφανίζεται το *Juniperus oxycedrus*.

- Ανθρωπογενής επίδραση: Έντονη βόσκηση στο παρελθόν, λιγότερο έντονη σήμερα (2-3) μήνες το χρόνο.
- Καμία αναδασωτική επέμβαση.

3. Δρίζα Τατοΐου

Γενικά χαρακτηριστικά

- Ζώνη αείφυλλων πλατύφυλλων
- Υψόμετρο: 700μ
- Πέτρωμα: ασβεστόλιθος
- Έδαφος: αβαθές και βαθύ
- Καταστράφηκε από πυρκαγιά το 1944
- Βλάστηση πριν από την πυρκαγιά: Αείφυλλα Πλατύφυλλα
- Ανθρωπογενής αντίδραση: Καμία (Τμήμα του τέως Βασιλικού Κτήματος)
- Βλάστηση: Αείφυλλα Πλατύφυλλα συνηρηρεφούς μορφής, ύψους 2-4 μ., με κυρίαρχα είδη το φιλύκι, το πουρνάρι, την κουμαριά, την αριά στις βόρειες εκθέσεις και σποραδική εμφάνιση των *Quercus pubescens* και *Pinus halepensis*
- Κάλυψη εδάφους πλήρης.

4. Κιθάρα Τατοΐου

Γενικά χαρακτηριστικά

- Ζώνη χαλεπίου πεύκης.
- Υψόμετρο: 400-600μ.
- Πέτρωμα: ασβεστόλιθος και τριτογενείς αποθέσεις
- Έδαφος: βαθύ-βράχος (ασβεστόλιθου)
- Πρώτη γνωστή πυρκαγιά το 1916. Μάρτυρες της πυρκαγιάς αυτής είναι τα εναπομείναντα ελάχιστα άτομα χαλεπίου πεύκης, στα οποία μετρήθηκαν ηλικίες μέχρι και 156 ετών, πράγμα σπανιότατο για χαλέπιο πεύκη.
- Δεύτερη Πυρκαγιά το 1944. Έκτοτε και μέχρι σήμερα στο τμήμα αυτό δεν σημειώθηκε καμία πυρκαγιά.
- Σημερινή κατάσταση βλάστησης: Συμπαγές υψηλό δάσος χαλεπίου πεύκης, εξαιρετικής δομής και ομορφιάς.
- Ανθρωπογενείς επεμβάσεις: Συστηματική διαχείριση μέχρι το 1967 (καθαρισμοί, αραιώσεις, υλοτομίες κ.τ.λ.). Καμία επέμβαση μετά το 1967. Αποτελεί τμήμα του δάσους Τατοΐου, πρώην Βασιλική Περιουσία.

5. Τατόι – Αγ. Αθανάσιος

Γενικά χαρακτηριστικά

- Ζώνη χαλεπίου πεύκης
- Υψόμετρο: 500-600 μ.
- Πέτρωμα: τριτογενής απόθεση
- Έδαφος: βαθύ
- Ανάγλυφο: Ήπιο
- Πυρκαγιές : 1η 1916
2η 1944
3η 1974
4η 1982 (εν μέρει)
5η 1986
- Συχνότητα πυρκαγιάς κάθε 17 Χρόνια. Ελάχιστος Χρόνος μεταξύ δύο διαδοχικών πυρκαγιών 12 χρόνια
- Βλάστηση στο παρελθόν: Χαλέπιος πεύκη από το 1964.
- Σημερινή μορφή: Δάσος χαλεπίου πεύκης και αείφυλλων πλατύφυλλων (κουμαριά 16 ετών).
- Ανθρωπογενείς επεμβάσεις: Συστηματική διαχείριση μέχρι το 1967 (καθαρισμοί, υλοτομία), καμία επέμβαση έκτοτε.

6. Βαρυπόμπη – Καραούλι

Γενικά χαρακτηριστικά

- Ζώνη χαλεπίου πεύκης
- Υψόμετρο: 500-600 μ.
- Πέτρωμα: τριτογενής απόθεση
- Έδαφος: βαθύ
- Ανάγλυφο: Ήπιο-λοφώδης
- Έκθεση: Α, ΝΑ, Ν
- Ελάχιστος χρόνος μεταξύ δύο διαδοχικών πυρκαγιών.
- Πυρκαγιές: 1η 1944
2η 1967
3η 1974
4η 1977
5η 1986
- Συχνότητα πυρκαγιάς κάθε 11 Χρόνια
- Βλάστηση στο παρελθόν: Χαλέπιος πεύκη.
- Σημερινή μορφή βλάστησης: Θαμνώνας πουρναρικό συμπαγής, ύψους 0,8-1,5μ με σποραδική εμφάνιση ατόμων χα-

λεπίου πεύκης προφανώς από πλαγιοσπορά του παρακείμενου δάσους χαλεπίου πεύκης. Κατά θέσεις οι θαμνώνες του πουρναριού αντικαθίστανται από επίσης πυκνούς θαμνώνες γλυστοκουμαριάς.

- Ανθρωπογενείς επεμβάσεις: Πιθανόν βουκή στο παρελθόν, μετά το 1974 καμία.

8. Ντάρδιζα-Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας

Γενικά χαρακτηριστικά

- Ζώνη χαλεπίου πεύκης
- Υψόμετρο: 500-700 μ.
- Πέτρωμα: ασβεστόλιθος-φλύσχις
- Έδαφος: αβαθές έως μετρίως βαθύ
- Ανάγλυφο: Έντονο
- Έκθεση: Ανατολική
- Βλάστηση στο παρελθόν: Ρητινευόμενο δάσος χαλεπίου πεύκης μέχρι το 1944.
- Πυρκαγιές: 1η 1944
2η 1977
3η 1986
4η 1993
- Συχνότητα πυρκαγιάς κάθε 14 Χρόνια. Ελάχιστος χρόνος μεταξύ δύο διαδοχικών πυρκαγιών 7 χρόνια
- Βλάστηση σήμερα: Πυκνοί θαμνώνες γλυστοκουμαριάς, με σποραδική εμφάνιση *Pinushalepensis*. Κατά θέσεις, η κουμαριά αντικαθίσταται από το πουρνάρι.
- Ανθρωπογενείς επεμβάσεις: Βουκή μέχρι το 1961. Έκτοτε καμία επέμβαση.

7. Στροφές Πάρνηθας

Γενικά χαρακτηριστικά

- Ζώνη χαλεπίου πεύκης
- Υψόμετρο: από 340-900μ
- Πέτρωμα: σκληρός ασβεστόλιθος
- Έδαφος: αβαθές-σκελετικό
- Ανάγλυφο: Έντονο
- Έκθεση: Νότια
- Βλάστηση στο Παρελθόν: Χαλέπιος πεύκη μέχρι το 1945

- Πυρκαγιές: 1η 1945
2η 1964 (εν μέρει)
3η 1969 (εν μέρει)
- Σημερινή κατάσταση βλάστησης: Συμπαγές δάσος χαλεπίου πεύκης με υπόροφο από πουρνάρι. Μέχρι και τη δεκαετία του 1960 η περιοχή αυτή καλύπτονταν από πυκνούς θαμνώνες πουρναριού ή κουμαριάς. Σταδιακά εισήλθε η χαλέπιος πεύκη και σήμερα τα είδη αυτά βρίσκονται κυρίως στον υπόροφο.
- Συχνότητα πυρκαγιάς κάθε 19 χρόνια. Ελάχιστος χρόνος μεταξύ δύο διαδοχικών 35 χρόνια
- Ανθρωπογενείς επεμβάσεις: Μετά το 1961 καμιά

8. Θρακομακεδόνες

Γενικά χαρακτηριστικά

- Υψόμετρο: 700μ
- Πέτρωμα: Ασβεστόλιθος
- Έδαφος: Αβαθές
- Ανάγλυφο: Έντονο
- Έκθεση: Νότια
- Βλάστηση στο παρελθόν: Δάσος χαλεπίου πεύκης
- Πυρκαγιές: 1η 1945
2η 1977
3η 1990
- Συχνότητα πυρκαγιάς κάθε 15 χρόνια. Ελάχιστος χρόνος μεταξύ δύο διαδοχικών 13 χρόνια
- Βλάστηση σήμερα: Αναγέννηση χαλεπίου πεύκης κατά θέσεις χαμηλά θαμνώνες κουμαριάς και πουρνάρι κατά θέσεις αφάνες και κουνούκλες σε μικρές επιφάνειες. Κάλυψη του εδάφους σχεδόν πλήρης.
- Ανθρωπογενείς επεμβάσεις: Καμιά τα τελευταία 50 χρόνια.

10. Άνω Λιόσια – Κατερίνιζα

Γενικά χαρακτηριστικά

- Υψόμετρο: 700-800 μ.
- Πέτρωμα: Ασβεστόλιθος

- Έδαφος: Σκελετικό
- Ανάγλυφο: Έντονο
- Έκθεση: Νότια
- Βλάστηση στο παρελθόν: Χαλέπιος πεύκη (ρητινευόμενη)
- Πυρκαγιές: 1η 1940
2η 1985
3η 1997
- Συχνότητα πυρκαγιάς κάθε 20 χρόνια. Ελάχιστος χρόνος μεταξύ δύο διαδοχικών 12 χρόνια
- Βλάστηση σήμερα: Στο τμήμα που κάηκε το 1985, έχει εγκατασταθεί η χαλέπιος πεύκη (αναγέννηση 0,3–1,5μ). Στο υπόλοιπο τμήμα που κάηκε το 1997 παρατηρείται πλήρης αποβράχωση, με ελάχιστη εμφάνιση πουρναριού κατά θέσεις ύψους μόλις 0,3 cm.
- Ανθρωπογενείς επεμβάσεις: Βουκή, εντονότερη στο παρελθόν, ασθενής σήμερα.

11. Θεοδώρα φυλής

Γενικά χαρακτηριστικά

- Υψόμετρο: 300-500μ
- Πέτρωμα: σκληρός ασβεστόλιθος
- Έδαφος: αβαθές-σκελετικό
- Ανάγλυφο: Έντονο
- Κλίσεις: 40-50%
- Βλάστηση στο παρελθόν: Χαλέπιος πεύκη (ρητινευόμενη)
- Πυρκαγιές: 1η 1944
2η 1986 (τμήμα)
3η 1989
4η 1997 (τμήμα)
5η 1998 (τμήμα)
- Συχνότητα πυρκαγιάς κάθε 11 χρόνια. Ελάχιστος χρόνος μεταξύ δύο διαδοχικών 3 χρόνια και μία φορά το χρόνο κατά θέσεις.
- Βλάστηση σήμερα: Στις εκτάσεις που κάηκαν για τελευταία φορά το 1989, υπάρχει πλήρης αναγέννηση της χαλεπίου πεύκης, με μέσο ύψος 0,3-0,5μ λόγω του φτωχού εδάφους, των μεγάλων κλίσεων και των Α, Ν, ΝΑ εκθέσεων που επικρατούν. Οι εκτάσεις που κάηκαν ξανά το 1997 & 1998, δεν καλύπτονται κυρίως από *Cistus* και σποραδική εμφάνιση του πουρναριού. Φαινόμενα έντονης

διάβρωσης δεν υπάρχουν, δεδομένου ότι το μητρικό πέτρωμα ευρίσκεται στην επιφάνεια (σκληρός ασβεστόλιθος).

- Ανθρωπογενείς επεμβάσεις: Βοσκή, που δεν ήταν όμως έντονη.

12. Κάστρο Φυλής

Γενικά χαρακτηριστικά

- Υψόμετρο: 650-700 μ.
- Πέτρωμα: Ασβεστόλιθος ή φλύσχης κατά θέσεις.
- Έδαφος: Σκελετικό στον ασβεστόλιθο, βαθύ έως μετρίως βαθύ στον φλύσχη.
- Ανάγλυφο: Ήπιο έως έντονο κατά θέσεις.
- Κλίσεις: Μέτριες έως μεγάλες.
- Βλάστηση στο παρελθόν: χαλέπιος πεύκη (ρητινευόμενη)
- Πυρκαγιές: 1η 1944
2η 1989
3η 1995 (εν μέρει)
4η 1998 (εν μέρει)
- Συχνότητα πυρκαγιάς κάθε 14 χρόνια. Ελάχιστος χρόνος μεταξύ δύο διαδοχικών 7 χρόνια
- Βλάστηση σήμερα: α. Το δάσος που αναγεννήθηκε μετά την πυρκαγιά του 1944 και έκτοτε δεν κάηκε, έχει την μορφή συμπαγούς υψηλού δάσους χαλεπίου πεύκης, με πυκνό υπόροφο αείφυλλων πλατύφυλλων.
β. Τα τμήματα που δεν κάηκαν ξανά μετά την πυρκαγιά του 1989, όπως και στη Θοδώρα, παρουσιάζουν εκπληκτική αναγέννηση.
γ. Τα τμήματα που κάηκαν και το 1989 και το 1995 καλύπτονταν κυρίως από κουνούκλες και αφάνες, με ελάχιστη εμφάνιση μεμονωμένων ατόμων χαλεπίου πεύκης από πλαγιοσπορές, αν και το έδαφος εδώ είναι βαθύ.
δ. Τέλος οι εκτάσεις που κάηκαν και το 1989 και το 1995 και το 1998 δεν φέρουν κανένα ίχνος βλάστησης.
- Ανθρωπογενείς επεμβάσεις: έντονη βοσκή.

Συμπεράσματα

Α. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να επέμβουμε, ακόμη και στα πιο δύσκολα εδάφη, για τεχνητή αναδάσωση, μετά από καταστροφή από πυρκαγιά υψηλού δάσους Χαλεπίου Πεύκης. Η φύση θα ξαναδημιουργήσει το δάσος, πολύ καλύτερα από εμάς.

Β. Η επαναδημιουργία δάσους χαλεπίου πεύκης μετά από πυρκαγιά γίνεται με γρηγορότερους ρυθμούς στα καλύτερα εδάφη και με αργότερους στα φτωχά και σκελετικά εδάφη.

Γ. Στο δάσος Φυλής που επικρατούν τα σκελετικά εδάφη, οι μεγάλες κλίσεις και οι Α, Ν, ΝΑ & ΝΔ εκθέσεις χρειάστηκαν 12 χρόνια για να αποκτήσουν τα φυτά της αναγέννησης ένα μέσο ύψος 0,3-0,5 μ και να καλύψουν το έδαφος σε ποσοστό πάνω από 80%.

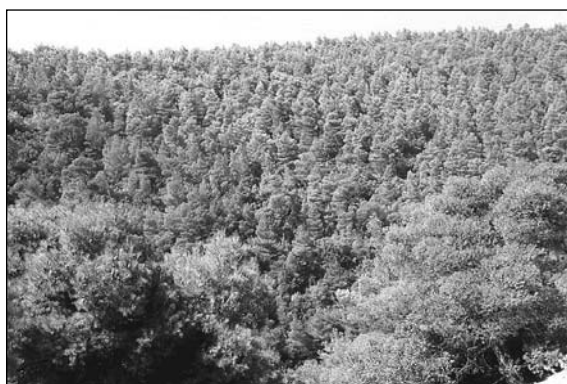
Δ. Οι εκτάσεις που κάηκαν 3 και πάνω φορές με ελάχιστο χρόνο μεταξύ 2 πυρκαγιών κάτω από 10 χρόνια, καλύφθηκαν από θαμνώνες κουμαριάς ή πουρναραριού, οι οποίες σε διάστημα μιας δεκαετίας περίπου (ανάλογα με το έδαφος) κάλυψαν πλήρως το έδαφος. Στα 15 έως 20 χρόνια μετά την πυρκαγιά γίνονται πυκνοί και αδιαπέραστοι, με σποραδική εμφάνιση εντός της χαλεπίου πεύκης.

Ε. Όταν έχουμε επιφανειακή εμφάνιση του μητρικού πετρώματος και επανειλημμένες πυρκαγιές με χρόνο περιφοράς των πυρκαγιών κάτω από 10 χρόνια, όχι μόνο δεν έχουμε αναγέννηση της χαλεπίου πεύκης, αλλά και η εγκατάσταση των θαμνώνων είναι αραιή και καλύπτουν μικρό μόνο μέρος της επιφάνειας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

Εικόνα 1. Κάστρο Φυλίας

Εικόνα 2. Κάστρο Φυλίας

Εικόνα 3. Κάστρο Φυλίας

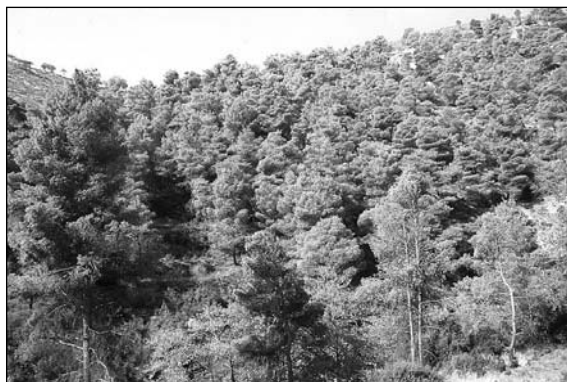
Εικόνα 4. Θοδώρα Φυλής

Εικόνα 5. Θοδώρα Φυλής

Εικόνα 6. Θοδώρα Φυλής

Εικόνα 7. Θοδώρα Φυλής

Εικόνα 8. Άνω Λιόσια - Κατερίνιζα

Εικόνα 9. Άνω Λιόσια - Κατερίνιζα

Εικόνα 10. Άνω Λιόσια - Κατερίνιζα

Εικόνα 11. Άνω Λιόσια - Κατερίνιζα

Εικόνα 12. Άνω Λιόσια - Κατερίνιζα

Εικόνα 13. Θρακομακεδόνες

Εικόνα 14. Θρακομακεδόνες

Εικόνα 15. Θρακομακεδόνες

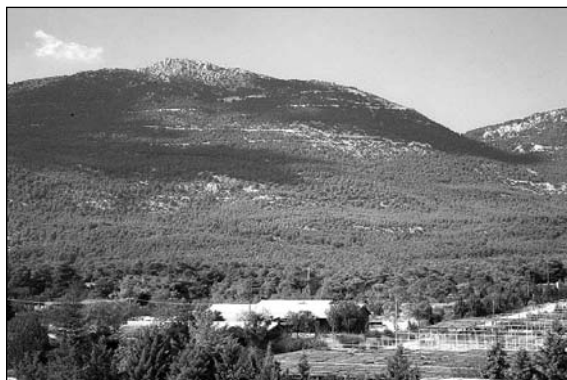
Εικόνα 16. Θρακομακεδόνες

Εικόνα 17. Στροφές Πάρνηθας

Εικόνα 18. Στροφές Πάρνηθας

Εικόνα 19. Στροφές Πάρνηθας

Εικόνα 20. Ντάρδιζα

Εικόνα 21. Ντάρδιζα

Εικόνα 22. Ντάριζα

Εικόνα 23. Καραούλι Βαρυμπόμπης

Εικόνα 24. Καραούλι Βαρυμπόμπης

Εικόνα 25. Καραούλι Βαρυμπόμπης

Εικόνα 26. Καραούλι Βαρυμπόμπης

Εικόνα 27. Αγ. Αθανάσιος Τατοΐου

Εικόνα 28. Αγ. Αθανάσιος Τατοΐου

Εικόνα 29. Αγ. Αθανάσιος Τατοΐου

Εικόνα 30. Κιθάρρα Τατοΐου

Εικόνα 31. Κιθάρα Τατοΐου

Εικόνα 32. Κιθάρα Τατοΐου

Εικόνα 33. Κιθάρα Τατοΐου

Εικόνα 34. Δρίζα Τατοΐου

Εικόνα 35. Δρίζα Τατοΐου

Εικόνα 36. Πόρτα Σαλωνίκης

Εικόνα 37. Πόρτα Σαλωνίκης

Εικόνα 38. Πόρτα Σαλωνίκης

Εικόνα 39. Γκούρα Πάρνηθας

Εικόνα 40. Γκούρα Πάρνηθας

Εικόνα 41. Γκούρα Πάρνηθας

Εικόνα 42. Γκούρα Πάρνηθας

Εικόνα 43. Χάρτης Πυρκαγιών